

Paulus surat in bel totoang jemaat se propinsi Galatia

Paulus sai un surat ta

¹⁻² Boa-blingin deng au, Paulus. Auk tunang surat ni bel kaka-pail in parsai, man ne jemaat in se propinsi Galatia ngas. Kaka-pail in leo-leo nol auk ne ia ngias kon, tunang boa-blingin bel mia.

Auk tek nuting mi meman noan, kit Aman Lamtua Allah nol Yesus Kristus man nutus au, mo atuli li lo. Yesus Kristus na mo, Atuling man Ama Lamtua belen maa son na. Un mate, mo Ama Lamtua belen nuli pait. Hidim, Oen tadu auk le laok tek atuli li deng Dehet Dais Banan nia.

³ Auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na. Auk nodan le Oen tulu Oen dalen banan na bel mia, le halin mi in nuli ka babanan tuun, nol dame.

⁴ Kristus mate le sas-sao kit deng apan-kloma halas ni in daat tas, nol kose soleng kit in kula-sala ngas. Nas totoang daid muid Ama Lamtua Allah in koma ka.

⁵ Undeng na le, kit musti naka-naka Un napiut! Ta na man toma!

Paulus koon-mali undeng atuil Galatia las bali kudi son deng in tui toma ngas

⁶ Kaka-pali me! Auk nangan taan mi lo son! Ama Lamtua Allah huil nal mi son, undeng Un

koma ka le mi taan Un dalen banan na. Mo tasao le mi bali kudi lalaba le laok parsai nol in tui didang,

⁷ man tom lo ngas sia? Hmunan nu, auk tui deng Yesus Kristus Dehet Dais Banan man in toma ka son. Mo halas ni atuil in nole daat tas maas, le tui liun didaa Dehet Dais Banan na son, didiin tao mi le nangan tanan lo.

⁸ Doha-doha! Ta mam Ama Lamtua bahang atuling man in maa tui 'dehet-dais' didang man tatai lo, nol Dehet Dais Banan man hmunan nu kaim in tui son na. Atuling na deng kami, tamlom Ama Lamtua ima-ii mes deng sorga kon no, taon elola ko un tom in bahang!

⁹ Kaim tek meman dais ni lolo hmunan nu son. Mo halas ni auk le tek nuting mi pait elia: eta muik atuli in maa tui didang deng Dehet Dais Banan man hmunan nu mi in sium son na lam, nang le Ama Lamtua kon bahang una.

¹⁰ Auk brain aa ela, undeng auk le tao Ama Lamtua dalen kolo, mo atuli li lo. Mi nangan noan auk le nuting sila se atuli lia, le? Loo! Ta eta auk tao ela lam, auk tom in daid Kristus atulin in loka-loka lo.

Taon elol le didiin Paulus daid Lamtua Yesus atulin in nutus sia

¹¹ Kaka-pali me! Auk le tek langa-langa elia, Dehet Dais Banan man auk in tui mia ka, na atuli li in tao bele lo.

¹² Auk simun deng atuli li lo, nol muik atuli in tui au lo. Molam Yesus Kristus esa man tek puting un nahin na bel au.

¹³ Taon elola ko mi ming dehet deng auk in nuli hmunan nu son, se dedeng auk in kil agama

Yahudi la nabale ka, ta lo? Dedeng na, auk diku-
puang Ama Lamtua atulin nas muun lai-lisin, le
tao didaan one.✧

14 Nol dedeng na kon, auk kom in muid agama
Yahudi la isi, dui deng atuil Yahudi tenga man
in umur tatai nol au ngas. Nol auk niam, man
makoe dui in lako-daek muid kaim upu kia-kaon
nas hadat ta, nol atorang agama las totoang.✧

15-16 Mo ela kon no, Ama Lamtua Allah nutus
son le halin auk taan Un Ana ka. Auk inang
nga hua auk lo bii, mo Un huil auk meman son,
undeng Un le tulu Un dalen banan na bel au. Un
kon nutus au, le laok tui atuil Yahudi lo ngas.
Dedeng Un nutus auk ela ka, auk laok nodan koo
in nangan deng atuil didang lo.✧

17 Nol auk kon laok tutnaal blalan-blalan Kris-
ten man daid Yesus atulin in nutus se Yerusalem
mas lo. Mo auk lakong bus el dale Arab. Hidi
nam auk pait maang se kota Damsik.*

18 Hidi taun tiul kon, auk laok tutnaal nol
Petrus† se Yerusalem le nuting dehet deng una.
Auk daad tahang se lang lelo hngul lima.✧

✧ **1:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3; 22:4-5; 26:9-11 ✧ **1:14**
Dehet deng Aan in Nutus sas 22:3 ✧ **1:15-16** Dehet deng Aan
in Nutus sas 9:3-6; 22:6-10; 26:13-18 * **1:17** Atuil in tana ngas
tek noan, Paulus lako-daek un osa la muna se dale Arab. Lam
kota Damsik na mo ne dale Arab toon na. Se bango nia lam
kit tana noan, Paulus nahdeh deng Dehet Dais Banan na muna
se la. † **1:18** In dula deng dais Yunani se bango ni ki pake
ngaal, *Kefas*. Na Petrus ngaal didang nga. Kefas sa ngaal deng
dais Aram. Petrus sa ngaal deng dais Yunani. Mo ngaal dua nas
nahin mes sii. Nahin na noan "batu". ✧ **1:18** Dehet deng Aan
in Nutus sas 9:26-30

¹⁹ Dedeng na, auk kon tutnaal nol Lamtua Yesus palin in hua ka, ngala Yakobus. Mo auk tutnaal nol Ama Lamtua atulin in nutus tenga las loo. Suma oen duas siis.

²⁰ Asa man auk in dula ni, meman daid baktetebes ela! Auk nole-lilung lo! Ama Lamtua tana!

²¹ Hidi na kon, auk lakong se propinsi Siria nol propinsi Kilikia

²² Dedeng na, Kristus atulin in se propinsi Yudea ngas taan auk lo bii.

²³ Oen suma ming dehet noan, "Atuling man hmunan nu in tao sus kita ka, halas ni tui atuil deng Kristus Dehet Dais Banan na. Molota hmunan nu un man soba-naan le tao didaan kita."

²⁴ Ming ela kon, oen totoang naka-naka Ama Lamtua Allah, undeng auk parsai se Yesus Kristus son.

2

Lamtua Yesus atulin in nutus tenga las, sium Paulus in tui ngas nol babanan

¹ Hidi nal taun hngul aat kon, auk pait lakong se Yerusalem leo-leo nol Barnabas. Kaim kon nol atuil in parsai at mes ngala Titus, un atuil Yahudi lo.*

² Auk lakong se uang undeng Ama Lamtua Allah man tadu au. Hidi na kon, auk dehet bel blalan-blalan Kristen nas, Dehet Dais Banan man auk in tui son bel atuil Yahudi lo ngas sa. Dedeng na, auk esang man aa nolas, le halin oen pres babanan asa man auk in tui ka, le toma tam lo

* **2:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 11:30; 15:2

ka. Ta eta oen nutus noan, tom lo kam, auk in dake ka muik nahin lo!

³ Ming auk in aa ela ka kon, oen sium nol banan tuun. Oen kon sium Titus nol babanan. Un atuil Yahudi lo kon no, oen dising un le sunat lo.

⁴ Mo dedeng na, kaka-pali at ila lo man tade lo, undeng oen tui didang. Hidim oen maas ete-ete le dising Yesus Kristus atulin man Yahudi lo ngas, le muid atuil Yahudi las atorang agama la totoang. Molota Yesus Kristus sas-sao kit son, tiata kit butu-kil pait nol atorang nas le banansila el ata ka pait lo son.

⁵ Oen dising ela kon no, kaim sium bubuit lo kon. Nini ela lam, mi parsai napiut Dehet Dais Banan man auk in tui son na. Ta meman na man toma.

⁶ Blalan-blalan nas sium auk in tui ka nol babanan, oen kon tapnaeng sa-saa pait lo. Mo auk le tek mi elia, Ama Lamtua Allah huil sila lo. Tiata, oen atuil tene tam, atuil ana kon no, nas man muun na lo.*

⁷ Ta in muun na sadi oen tana noan: Ama Lamtua Allah huil nal auk son, le kil Dehet Dais Banan na laok bel atuil Yahudi lo kas. Banansila el Un in nutus Petrus kon le kil Dehet Dais Banan na laok bel atuil Yahudi las sa.

⁸ Ta Ama Lamtua Allah bel Petrus kuasa son, le daid atuil in nutus taung atuil Yahudi las. Ela kon Un bel auk kuasa, le daid atuil in nutus taung atuil Yahudi lo kas.

⁹ Dedeng na, atuli las noken Yakobus, Petrus,*

* **2:6** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:17 * **2:9** In dula deng dais Yunanin se bango nia ki pake ngaal, *Kefas*. Na Petrus ngaal didang nga.

nol Yuhanis son noan, tulu in kil grija. Nikit oen tilus taan noan, Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na son bel au, kon oen hangus dil le maas daek im nol kaim duam Barnabas, le daid tada noan, kaim totoang dalen mes son. Oen tade le kaim kil Dehet Dais Banan na laok bel atuil Yahudi lo kas, mo oen man laok bel atuil Yahudi las.

¹⁰ Suma muik dasi mes sii man oen tek nuting kamin noan, nadidingun in tulung atuil kasiang ngas deken. Meman na man auk le daken.

Paulus kaing Petrus se kota Antiokia

¹¹ Oe mesa na kon, Petrus maa se kota Antiokia, kon auk kaing un langa-langa, undeng un tao kula.

¹² Dedeng un maa babalu ka, un kom in daad le kaa leo-leo nol Kristus atulin man Yahudi lo kas. Mo nikit Yakobus tapan atuil Yahudi las maas, kon Petrus hoen apa ka deng kaka-pail Yahudi lo kas, le daad kaa leo-leo nolas pait lo. Lole un lii atuil Yahudi las in tui noan, Kristus atulin nas musti kil dididi atuil Yahudi las atorang agama las totoang, nol musti nuil bakisan deng atuil Yahudi lo kas sa.

¹³ Net Petrus in tao ela ka, tiata atuil Yahudi tenga las kon tao mudi-muid una. Didiin Barnabas kon toe muid oen in sila-klup tuun na.

¹⁴ Mo nikit auk net oen muid baktetebes Dehet Dais Banan na in koma ka lo son, kon auk kaing Petrus meman se oen silan noan, "Hoe Kaka Petrus! Kaka niam meman atuil Yahudi. Nol Ama Lamtua Allah sai lalan son, le atuil in parsai se Yesus Kristus sas, boel butu-kil pait nol atuil Yahudi las atorang agama la deken. Hidim kaka

kon sium dais na son. Mo tasao kaka dising atuil Yahudi lo kas, le oen tao apan nas banansila el atuil Yahudi las sia?"

¹⁵ Auk kaing Petrus ela, undeng kaim duam atuil Yahudi leo-leo. Kaim bangsa Yahudi li tuladang el bangsa didang ngas lo, ta kaim bangsa li in taan Ama Lamtua Allah ka nesang son.

¹⁶ Halas ni kit kon tana noan, Ama Lamtua sium atuli li undeng un in tao muid atorang agama la ka lo. Molam Un sium atuli li nol babanan, undeng atuling na parsai se Yesus Kristus. Ela, halas-sam Ama Lamtua noken atuli li noan, un muik kula-sala pait lo son.✧

¹⁷ Tiata kit parsai noan, Ama Lamtua sium atuli li nol babanan, undeng oen in parsai se Yesus Kristus sa. Mo muik atuil Yahudi deeh bel sala kaim noan, kaim kula son, undeng kaim parsai se Kristus, le kil atorang agama Yahudi las pait lo. Oen in tao ela ka, hnika ka noan eta atuli li parsai se Kristus sam kula. Molota oen in tao na, tom lo tetetas!

¹⁸ Ta eta auk kil pait atorang agama man auk in sao soleng son na, halas-sam auk kula!

¹⁹ Meman hmunan nu auk nuklek mumuun le tao muid atorang agama Yahudi las, le halin auk babanan nol Ama Lamtua. Mo daid tatahan lo. Tiata, halas ni auk sao soleng atorang nas son, le nuil butu-kil nol Kristus. Nini ela, halas-sam Ama Lamtua Allah sium auk nol babanan. Noken tuun noan, auk mateng nini in pauk tele leo-leo son nol Kristus se kai sangsuli lua.

✧ **2:16** Buk in Naka-nahalit 143:2; Roma 3:20, 22

²⁰ Halas ni auk man nuling nga lo, molam Kristus man nuli ne auk apang ngia. Auk haup in nuli balu nia, undeng auk parsai se Ama Lamtua Ana ka. Ta Un namnau auk isi, didiin Un mate seda au.

²¹ Hidim Ama Lamtua Allah sium au, undeng Un dalen banan na, tiata auk bali kudi deng Un dalen banan na lo. Ta eta atuli li haup in babanan nol Ama Lamtua, undeng in muid atorang agama la kam, un nahin na noan, Kristus in mate ka, parsum tuun.

Na ka, man auk tek Petrus nol un nenan nas se kota Antiokia.

3

Ama Lamtua Allah sium kit nol babanan, undeng kit parsai se Yesus Kristus

¹ Hoe! Atuil Galatia me! Hmunan nu auk esang tek mi son se mi sila-matan nas, deng Yesus Kristus in maet se kai sangsuli lua ka. Mo halas ni atuli nole mi ma-maat son! Mi in ngengo kia!

² Auk suma le ketan dasi mesa. Mi sium nal Ama Lamtua Koo Niu ka, undeng mi in muid atorang agama la ka le? Loo, ta lo! Un Koo Niu ka maa se mia la, undeng mi parsai Dehet Dais Banan man mi in ming son na.

³ Tiata tasao le mi ngengom isi ela lia? Hmunan nu mi nuil muid Koo Niu ka in koma ka son. Mo halas ni mi bali kudi le nuil muid atuli li in koma lolen.

⁴ Molota dedeng mi parsai se Kristus babalu ka, mi haup in diku-puang mamo. Tamlom nas totoang daid in parsuma tuun na! (Ela lo, ta parsai se Kristus sam parsum tuun lo.)

⁵ Oras Ama Lamtua Allah bel Un Koo Niu ka, nol tulu bel taad herang bili-ngala se mi silan nas sa, mi bali noan Un tao ela, undeng mi in muid atorang agama la ka le? Loo! Ta Un tao ela, undeng mi parsai Dehet Dais Banan man mi in ming son na.

⁶ Nangan atuil Yahudi las upun Abraham. Ta Ama Lamtua Buk Niu ka dul noan, “Undeng un parsai se Ama Lamtua Allah, tiata Ama Lamtua sium un nol babanan.”✠

⁷ Undeng na le mi musti nangan taan dais ni nol babanan! Atuil in parsai ngas, banansila el Abraham, oen daid Ama Lamtua Allah atulin man in toma.* ✠

⁸ Ama Lamtua tek meman son ne Un Buk Niu ka noan, eta bangsa didang ngas parsai se Una lam, mam Un simus kon. Ta hmunan hesa kua, Un tek Dehet Dais Banan na bel upung Abraham meman son, elia, “Mam totoang bangsa in se apan-kloma ki ngias haup hangun, undeng ku.”✠

⁹ Undeng Ama Lamtua Allah in hida na, tiata Un kon bel hangun se totoang atuil in parsai Una ngas, banansila el Un in bel hangun son se Abraham ma.

¹⁰ Asii man muid atorang agama las le halin nam, Ama Lamtua sium un babanan na, un musti lepa-haal atorang nas totoang, banansila el un in tom bahang son na. Ta dulan son ne Ama

✠ **3:6** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:6; Roma 4:3

* **3:7** Alkitab dais Yunanin esa ka dul noan, “oen daid Abraham anan”. Atuil Yahudi las taom nini dais ‘Abraham anan nas’, molam nahin esa ka noan, ‘Ama Lamtua Allah atulin nas’. Ngat se Roma 4:16 nga. ✠ **3:7** Roma 4:16 ✠ **3:8** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 12:3

Lamtua Allah Buk Niu ka noan, “Atuil in muid napiut atorang agama la nol babanan lo ka, tom in bahang!”✠

11 Molota langa son noan, Ama Lamtua Allah sium atuli li undeng un in muid atorang agama la ka lo. Lole muik in dula noan, “Atuli li musti parsai se Au, halas-sam Auk sium un nol babanan, banansila el atuil in dalen lolo ka, le halin un haup in nuli napiut.”✠

12 Tiata, eta atuli li kom le nuil muid atorang agama las in koma ka lam, un musti daek mudis totoang nol babanan! Ta Ama Lamtua tek meman son ne Un in Dula Niu ka noan, “Atuil in le nuil muid atorang ngas sa, mam un kukaum nol atorang nas tuun.”✠

13 Mo Kristus baen nutus son, le sas-sao kit deng atorang agama man in butu-kil nol kitang nas. Hmunan nu, kit in nuli ka bosor isi, nol in lepa-haal atorang agama las, tuladang el atuil man tom in bahang nga. Mo halas ni, Lamtua Yesus nikit soleng in bahang na deng kit son. Ta dulan son ne Buk Niu ka noan, “Atuil in maet holtiu se kai faang-kalen dapa ka, un tom in bahang.”✠

14 Dedeng Yesus Kristus mate le bel boa-blingin kita ka, na hangun banan man Ama Lamtua Allah belen son se kit upun Abraham, niu maa se bangsa-bangsa didang ngas kon. Nini ela lam, totoang atuil in parsai se Kristus sas, sium nal

✠ **3:10** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 27:26 ✠ **3:11** Habakuk 2:4 ✠ **3:12** Atorang deng Tulu Agama las 18:5 ✠ **3:13** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 21:23

Ama Lamtua Allah Koo Niu, man Un in hid son na.

Ama Lamtua Allah kil dididi Un in hida ka

¹⁵ Kaka-pali me! Auk le nini kleta deng kit in nuli lelo-lelon nia. Eta atuli dul nal surat in hida, hidim un dul un ngala ka se surat na son nam, surat na hmaet son na. Atuil didang kaen nal asa man in dul son ne surat na dalen na lo, nol dul tapnaeng sa-saa pait se na lo ka.

¹⁶ Ela kon, dedeng Ama Lamtua Allah butu-kil in hida nol Abraham, nol un in hua-koet ta. Ama Lamtua Allah aa noan, “Auk tao in hida ni nol ku in hua-koet tas” totoang lo. Molam suma hid bel Abraham in hua-koet at mes sii, na Kristus.†
☆

¹⁷ Auk in nangan na elia: Ama Lamtua Allah tao in hida muna nol upung Abraham. Hidi nal taun ngatus aat buk tilu, halas-sam Un niung atorang agama bel atuil Yahudi las, nini oen upun Musa. Mo ela kon no, Ama Lamtua pel pait in hida man hmunan nu Un in hid son na lo.☆

¹⁸ Ta Ama Lamtua Allah bel hangun se Abraham, undeng un in tao muid atorang nga ka lo. Mo Un bel hangun, undeng Un hid meman son deng hmunan nua le parsen bel Abraham. Na banansila el tana-ana mes sium pusaak deng un ama ka. Un sium pusaak na, undeng un in daek

† **3:16** Alkitab dais Yunanin se nia ki dul noan, “but in hida nol ku bini las mesa’, mo ‘nol ku bini las totoang’ lo.” Se nia ki, dais “bini”, nahin na noan, “in hua-koet”. Ngat kon se *Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka peke 12:7*. ☆ **3:16** Dehet deng *Apan-kloma ki in Dadi ka 12:7* ☆ **3:17** Dehet in *Puit deng Dale Mesir 12:40*

muid atorang nga ka lo, molam undeng un ama ka hid meman son le belen pusaak na.✧

¹⁹ Tiata auk le keket elia: eta Ama Lamtua Allah sium upung Abraham nol babanan, undeng un in parsai ka lam, tasao le Ama Lamtua bel taplaeng atorang se upung Musa lia? Un taplaeng atorang agama las le tui atuli li deng oen in kula-sala bili-ngala ka. Un tao ka, atuli li nuil muid atorang nga in koma didiin Abraham in hua-koet mes na maa. Ta eta in hua-koet na, Kristus, maa son nam, atorang na pake pait lo ka.

Dedeng Ama Lamtua bel atorang agama Yahudi la ngas, Un bel esa lo. Mo Un nini Un ima ii deng sorga, hidim oen kilan maa bel upung Musa se un ima ka, halas-sam upung Musa belen laok se atuil Yahudi las. Nini ela lam, upung Musa daid hleten bel Ama Lamtua nol Un atulin nas.

²⁰ Mo dedeng Ama Lamtua Allah tao in hida nol Abraham ma, Un pake hleten lo. Lole Un esa man bel in hida na se Abraham! Nini ela lam kit tana noan, Ama Lamtua in hida ka, muun dudui deng atorang nas.

Atorang agama la tuladang el atuil in doha

²¹ Dedeng Ama Lamtua bel atorang agama la se upung Musa ka, labang nol Ama Lamtua in hida kas se? Loo! Ta eta muik atorang man atuli li daek nal mudin, le Ama Lamtua sium un nol babanan nam, taon elola ko atuil Yahudi li atorang ngas tao nal ela. Molota muik tahan atorang mes lo kon, man atuli li tao nal mudin,

✧ **3:18** Roma 4:14

le tao blingin Ama Lamtua dalen na, le halin Ama Lamtua sium un babanan.

²² Ta dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, totoang atuli li butu-kil didi nol in kula-sala mamu. Undeng na le, suma atuil in parsai se Yesus Kristus sas siis, man sium asa man Ama Lamtua Allah in hid son na.

²³ Dedeng Kristus maa lo bii ka, atuli li parsai nal se Un lo bii. Ta kaim atuil Yahudi li butu-kil didi nol atorang nas didiin loat nalas lo. Mo lius un oras sa, Ama Lamtua sai lalan le kaim holoat deng atorang nas, eta kaim parsai se Kristus.

²⁴⁻²⁵ Tiata atorang agama las nam, tuladang el atuil in doha, man tui kit babanan didiin Kristus maa. Mo eta Un maa son, halas-sam kit parsai nal se Una, le nuil babanan nol Ama Lamtua Allah. Undeng na le, halas ni kit parlu atorang agama la in doh kita pait lo son.

Atuil in parsai ngas daid Kristus nenan son

²⁶ Halas ni mi daid Ama Lamtua Allah anan son, undeng mi parsai se Yesus Kristus.

²⁷ Mi totoang haup in sarani son, le daid Un atulin, man butu-kil didi nol Una.

²⁸ Totoang atuil in parsai se Kristus sas muik in kisa lo. Atuil Yahudi tamlom atuil Yahudi lo, ata tamlom ata lo, biklobe tamlom bihata, totoang atuil in butu-kil nol Yesus Kristus sas hnika mesa.

²⁹ Kristus nam Abraham in hua-koet, man Ama Lamtua Allah hidan meman son deng hmunan nua. Undeng mi butu-kil nol Kristus son, tiata mi kon daid Abraham in hua-koet baktetebebes. Nini ela, mi kon sium nal hangun man Ama Lamtua Allah in hid meman son nol Abraham ma.✧

✧ 3:29 Roma 4:13

4

¹ Auk bel kleta mes pait. Tana-ana mes muik hak in sium pusaak deng un ama ka, eta un ama ka mate. Mo eta un umur ra nol lo bii kam, totoang pusaak nas mam daid un nena kon no, un simus lo bii. Ta eta un umur ra nol lo bii kam, un nam banansila el ata ka, man muik hak le kat un tuang nga hmukin nas lo.

² Undeng na, musti muik atuli in mana-koet una, nol un pusaka las. Tana-ana na musti muid atuling in mana-koet ta in koma ka, didiin lius oras man un ama ka in nutus son na, halas-sam un sium nal un pusaka las.

³ Ela kon nol kita. Oras Yesus Kristus maa lo bii ka, kit banansila el tana-ana na. Lole kit butu-kil dididi nabael nol kuasa-kuaas mitang deng apankloma kia, banansila el ata ka.

⁴⁻⁵ Mo tom nol oras sa, Ama Lamtua Allah bel Un Ana ka maa le daid atuli, le halin nam atuli li kon daid Ama Lamtua anan. Un Ana ka nuil muid atuil Yahudi las atorang agama la, le halin Un loat sao nal totoang atuil man hmunan nu butu-kil nol atorang na ngas.

⁶ Undeng mi daid Ama Lamtua Allah anan son, tiata Un bel Un Ana ka Koo Niu ka maa son, le tama se mi dalen nas. Nini ela, mi muik hak le haman Ama Lamtua Allah noan, "Ama Namnau".

⁷ Tiata halas ni, mi el ata man muik hak le sium pusaak lo ka, pait lo son. Molam mi daid Ama Lamtua Allah anan son, man muik hak, le sium totoang pusaka man Un in hid son nas.✧

Paulus nangan naseke nol atuil Galatia las

✧ 4:7 Roma 8:15-17

⁸ Hmunan nu, dedeng mi taan Ama Lamtua Allah lo bii ka, mi tao apan nas daid ata, le hui-langus se dasi-dais man in tom lo ngas.

⁹ Mo halas ni, mi taan Ama Lamtua Allah son. Banan dui ka auk tek noan, Ama Lamtua Allah man taan mia. Lam tasao le mi pait lakom le hui-langus se dasi-dais man in muik nahin lo, nol muik in kuasa lo ngas sia? Mi le tao apan nas butu-kil nol dais nas, le daid ata deng oen pait te?

¹⁰ Auk ming son noan, mi lako-daek atorang ngas muid lelon, bulan, oras, nol taun, le tao soba-naan Ama Lamtua Allah dalen kolo.

¹¹ Ni tao auk daid in nangan tuun! Tamlom auk in kae-kae le tui mi nesang son elia ni, daid in parsuma tuun na.

¹² Kaka-pail in namnau me! Auk nodan le mi in nuli ka, banansila el au lia. Ta auk nuling holoat deng atorang agama las son, banansila el mi man atuil Yahudi lo kas. Hmunan nu, oras kit leo-leo nabale la, auk haup tatahan in susa deng mi lo.

¹³ Mi totoang tana noan, oras auk maang babalu le nahdeh deng Dehet Dais Banan na bel mia ka, auk apang ngi kuat-tes lo.

¹⁴ Auk iil le tao sus mi ela kon no, mi hutun soleng auk lo, mo mi sium auk banansila el auk niam Ama Lamtua Allah ima-ii deng sorga. Dudui pait ta, mi sium au, tuladang el auk niam Yesus Kristus esa.

¹⁵ Dedeng na, kit leo-leo dalen kolo isi. Mo tasao le halas ni ela lo son nia? Molota dedeng na mi namnau auk isi, didiin mi le sukin matan beas sas esan le bel au.

¹⁶ Tamlom mo halas ni mi bali noan auk niam mo mi musu, undeng auk aa in toma ka bel mia la?

¹⁷ Ta atuil in nole daat tas dai bel auk olet nol mi lo, hidim oen makoe in neleng mia, le muid atuil Yahudi las atorang agama la totoang. Oen in tao ka mi kukaum le mudi-muid oen in koma ka tuun.

¹⁸ Mo eta mi makoe le daek dais banan nas sam, na banan kon! Auk leo-leo nol mi tam lo kon no, mi musti daek dais banan nas tutungus.

¹⁹ Aan in namnau me! Halas ni auk daek mumuun dui pait bel mia, didiin auk banansila el bihaat in tain iil le hua ka. Ta auk teen in dake lo, didiin mi dalen nas banansila el Kristus dalen na son.

²⁰ Mo halas ni, auk tanan lo son le tao mi elola! Auk kom isi le tia aa esang nol mia, le halin auk aa muun isi eli deken.

Paulus bel kleta nini dehet deng Hagar ana ka, nol Sara ana ka

²¹ Eta mi le nuil muid atuil Yahudi las atorang agama las sam, banan dui ka mi taan muna atorang nas in koma ka.

²² Ta ne Ama Lamtua in Dula Niu ka muik dehet deng oen upun Abraham anan biklobe at dua. Un haup ana mes deng un ata ka, mo mesan na pait deng un sapa ka. ☆

²³ Ata na hua un ana ka, undeng muid atuli li in koma-koma. Mo un sapa ka hua ana ka, undeng Ama Lamtua Allah hid ela meman son bel Abraham.

☆ **4:22** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 16:15; 21:2

24 Bihaat dua nas daid kleta, le tulu bel in hida dua man Ama Lamtua Allah hid nol atuli lia. In hida mesan na, Un hidan nol upung Musa se leten Sinai, oras Un in niung bel atuil Yahudi las atorang agama la ka. Atuil man butu-kil nol atorang agama la ngas, oen kon ata banansila el Hagar.

25 Maan in ne leten Sinai se dale Arab pa, banansila el Yerusalem. Totoang atuil Yerusalem man butu-kil nabael nol atorang agama Yahudi la ngas, oen kon ata banansila el Hagar.

26 Mo in hida mesan na pait tam, tulu bel kota Yerusalem mes kisa ne sorga. Ama Lamtua Allah atulin in daad ne ua ngas, ata lo. Lole oen nam, atuil in butu-kil nol atorang agama nas lo. Undeng na, le oen banansila el kaim inan Sara, Abraham sapa ka.

27 Ta ne Ama Lamtua in Dula Niu ka, muik in dula noan:

“Hoe! Bihaat man in hua lo!

Tao ku dalem ma kolo tia!

Hoe! Bihaat man taan iil in hua lo!

Tao dain dael kolo tia!

Bihaat man dalen dudus undeng un sapa-bikloben na dai toe muid un pait lo son na,*

mam haup ana mammo dui, deng bihatang man haup sapa-bikloben na ka.”✧

28 Tiata kaka-pali me! Hmunan nu Ama Lamtua Allah hid le bel Abraham ana. Mo nenesang halas-sam Ama Lamtua tao muid Un in

* **4:27** Bihaat man dalen na dudus undeng un sapa-bikloben na dai toe muid un pait lo son na, mo Sara. Lole Abraham laok kat Hagar le haup ana. ✧ **4:27** Yesaya 54:1

hida ka, le halin Sara hua Isak bel Abraham. Kit kon banansila el Isak, undeng Ama Lamtua Allah hid kon le bel in hua-koet didang bel Abraham.

²⁹ Dedeng aan deng ata, man huan muid atuli li in koma ka tene maa, kon un tao Isak man huan muid Ama Lamtua Koo Niu ka in koma ka, le haup susa-daat. Na kon banansila el asa man in daid hahalas nia ngas.✧

³⁰ Ama Lamtua in Dula Niu ka dul noan, “Nulut soleng ata na nol un ana ka. Ta ata na ana ka muik hak in sium pusaka lo. Suma sapa esa ka ana ka sii man muik hak.”✧

³¹ Tiata elia kaka-pali me! Kit niam banansila el ata ka ana ka lo, undeng kit butu-kil nol atuil Yahudi las atorang agama las lo son. Ta kit niam, tuladang el aan deng Abraham sapa esa ka, undeng kit parsai se Yesus Kristus.

5

Kristus sui nal kit son

¹ Hmunan nu, atuil Yahudi las lepa-haal ngele oen atorang agama las. Mo halas ni Kristus nikit ngele na son deng atuil in parsai se Una ngas. Undeng na, le halas ni kit lepa-haal ngele lo son. Tiata, mi tom in nole le laok lepa-haal pait atorang nas banansila el ata ka deken.

² Hii ke! In aa ni au, Paulus. Eta mi sium in sunat le muid atuil Yahudi las atorang nga lam, Kristus in mate le sui mia na, muik nahin pait lo son.

✧ 4:29 Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 21:9 ✧ 4:30 Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 21:10

³ Eta atuli li sium sunat tam, un musti lepa-haal pait atorang nas totoang. Mi nangan neta tam lo ka? Ta hmunan nu auk tek mi meman son.

⁴ Atuil in nini atorang nga le halin tao Ama Lamtua Allah sium un nol babanan na, un tao bakisan apa ka deng Kristus. Ta nini in ela ka, un hutun soleng Ama Lamtua Allah dalen banan na son.

⁵ Mo Ama Lamtua Koo Niu ka man sai lalan le kit parsai se Yesus Kristus. Undeng na le, kit natang-natang mam Ama Lamtua Allah in noken kit noan, kit niam atuil in dalen lolo.

⁶ Atuil in sunat tamlom sunat lo kon, na man muun lo. Ta in muun dudui ka, atuil in parsai se Kristus nol in namnau atuil didang nga.

⁷ Hmunan nu, mi nuil muid lalan in toma ka son. Mo halas ni, asii nole-lilung mi le didiin mi nuil muid lalan na pait lo son nia?

⁸ Ta in tui nole-lilung man mi in ming na, maa deng Ama Lamtua Allah lo. Molota Un man haman mi son le daid Un atulin.

⁹ Asa man oen in tui laih hmunan na, suma dasi mesa-dua sii. Mo nesang le lako lam, in tui nas tao mi in nangan na le daid daat. Banansila el bibit ruti bubuit man atuli kutang nol tarigu le daek ruti ka. Nang nesang bubuit tam, bibit na tao tarigu la le daid hokon.✧

¹⁰ Undeng kit daid mes son nol kit Lamtuan Yesus Kristus, tiata auk parsai noan, mam Un tao mi le parsai pait se asa man auk in tui son na. Nol mam Ama Lamtua Allah esa hukung asii tukun, man tao didaan mi in parsai ka.

✧ 5:9 Korintus mesa la 5:6

¹¹ Eli kaka-pali me! Eta auk tui noan, atuli li musti haup in sunat tam, taon elola ko auk haup in diku-puang deng atuil Yahudi las pait lo, banansila el halas nia. Nol oen hutun soleng auk in tui deng Yesus in maet se kai sangsuli lua ka lo.

¹² Mo atuil man in tao mi le nangan taan lo deng sunat ta ka lam, nang le oen siis laok keteng soleng oen 'mamaen' nas totoang!

¹³ Kaka-pali me! Ama Lamtua sas-sao mi son, le halin mi in nuli ka butu-kil nol atorang agama la in koma ka lo. Molam mi nangan noan mi holoat son, ta nuil muid mi in koma-koma ka tuun deken! Ta in toma ka, mi musti nuil namnau apa nol mi musti tutan-lau apa mes nol mesa, banansila el ata in tutan-lau un tuang nga ka.

¹⁴ Ne Ama Lamtua in Dula Niu ka dul noan, "Ku musti namnau atuil didang, banansila el ku in namnau ku apam ma esa ka." Eta mi suma tao muid atorang mes ni tuun nam, mi daek muid atuil Yahudi las atorang nga in koma ka totoang son.☆

¹⁵ Mo eta mi sudung apa tamlom, keng apa le pius apa mes nol mesa lam, mam tinang tuun! Nesang lo ka kam, mi tao dudus bali mi apan nas esan.

Nuil muid atuli li in koma tamlom muid Koo Niu ka in koma ka?

¹⁶ Auk in nangan na elia: eta mi nuil muid Ama Lamtua Koo Niu ka in koma ka lam, mi nuil muid atuli li in koma man tom lo ngas pait deken.

☆ **5:14** Atorang deng Tulu Agama las 19:18

¹⁷ Ta atuli li in koma ka, muid Koo Niu ka in koma lo. Nol Koo Niu ka in koma ka, muid atuli li in koma lo. Lole oen duas labang apa kam! Tiata mi boel daek muid mi in koma-koma ngas pait deken.✧

¹⁸ Mo eta Ama Lamtua Koo Niu ka doha-kil mia lam, mi butu-kil pait nol atorang nas lo son.

¹⁹ Atuil in tao muid atuli li in koma ka, tuladang el: atuil in laok kula nol atuil didang man un sapa lo, atuil in nangan dadaat, in mae taan lo,

²⁰ in hui-langus se uikjale kas le nodo, in mus nol apa, in kaen daat, in idus daat, in ahan daat, in suma nangan taung un apa ka sii, in kom le hode-lokot atuli, in klain-faun daat,

²¹ in neo daat, in niun mahu tutungus, in tao fesat dadahut, nol in tao kula-kula dehe las. Hmunan nu auk hid pesang bel mi meman son noan, atuil in daek muid dasi-dais ela ngas, haup in daid Ama Lamtua Allah atulin lo.

²² Mo atuil in nuil muid Ama Lamtua Koo Niu ka in koma ka, mam Koo Niu ka tao un le daid atuil man: kom in namnau apa, dalen kolo, muik dael in dame, keeh taan apa ka, dalen na banan nol atuli, kom in hulung atuli, kil dididi un in hida ka,

²³ daek banan saol totoang atuli lia, nol dohatiud taan apa ka babanan. Muik atorang mes lo kon man larang dais nias.

²⁴ Atuil in tama daid Yesus Kristus atulin son nas, un muid atuli li in koma man in tom lo ngas pait deken. Ta in kom isi le tao dadaat tas, pauk tele leo-leo nol Yesus se kai sangsuli lu son.

✧ 5:17 Roma 7:15-23

²⁵ Tiata eta Ama Lamtua Koo Niu ka bel kit in nuli balu son nam, kit musti daek napiut muid Un in koma ka.

²⁶ Undeng na le kit kom naseke atuli in todan kita deken, kom in labang apa mes nol mesa deken, nol idus apa deken.

6

Tulung apa mes nol mesa

¹ Kaka-pali me! Eta atuil in parsai at mes tao kula kam, mi in taan baktetebes Ama Lamtua Koo Niu ka in koma ka, laok aa nolan nini dalen in deng dadale. Hidi kam nolan pait maa bus el Ama Lamtua lalan in toma ka. Mo doh mi apan nas le nahim muid un in kula na deken.

² Eta atuli haup in susa kam, mi tenga las hulung una. Ta nini ela lam, mi daek muid Kristus atorang nga na.

³ Eta muik atuli in naka-naka apa ka noan, un dui hihidi deng atuil didang ngas, molota ela lo kam, un nole-lilung bali apa ka esa son na.

⁴ Tiata atuli li mesa-mesam musti pres asa man un in dake ngas. Eta asa man un in dake na banan son nam, mam un esa dalen kolo. Sukat-nataka nol atuil didang deken.

⁵ Auk aa ela, undeng atuli li mesa-mesam lepa-haal esa asa man un in dake ngas.

⁶ Mo atuil man sium Ama Lamtua in tui ngas, un musti bating in hapu deng un in dake ka, le hulung atuling in tui una ka.

⁷ Nangan ne! Ama Lamtua Allah taan totoang. Tiata nole bali mi apan nas deken, nol nole sobanaan Un deken. Ta asa man atuli li in soko-hai se un klapa la ka, mam un nui-noel pait isin na.

⁸ Ela kon eta atuli li daek dadaat muid un in koma ka lam, mam un haup seda in nuil dadaat didiin mate. Mo eta atuli li daek dais banan muid Koo Niu ka in koma ka lam, mam atuling na haup pait in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka.

⁹ Undeng na, tiata mi osan daat in daek dais banan deken. Ta tom nol oras sa, kit kon haup seda isin banan, sadi kit tahang napiut.

¹⁰ Tiata eta muik dola kam, kit musti daek dais banan meman bel totoang atuli lia, dudui pait ta, bel kit kaka-palin in parsai ngas.

Paulus hep un surat ta

¹¹ Le halin mi tana noan, auk esang man dul surat ni pake huruf tene-tene.

¹² Nangan ne! In nole-lilung daat tas kon parsai se Yesus Kristus, man mate se kai sangsuli lua ka. Mo oen dising mi le sium in sunat, undeng oen lii atuil Yahudi tenga las in diku-puang one. Oen kon nuting silan se atuil Yahudi las, undeng oen lii, eta oen tui noan Ama Lamtua Allah kon sium atuil in muid atorang sunat lo ngas nol babanan.

¹³ Molota oen sunat son kon no, oen esan daek muid atorang agama las totoang lo. Oen in koma ka mi sium sunat le daid oen atulin. Nini ela lam, oen buan na naka-naka one.

¹⁴ Mo au lam, suma kom in naka-naka kit Lamtuan Yesus Kristus tuun. Un mate se kai sangsuli lua, le tao tele dasi-dais daat man atuli

li in tao muid apan-kloma ki in koma ngas. Tiata auk toe muid apan-kloma ki in koma ngas lo son.

¹⁵ Sunat tam sunat lo kon no, na muun lo. Molam in muun dui ka, kit sium in nuli balu deng Ama Lamtua.

¹⁶ Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu Un in namnau ka bel totoang atuil man daek muid in tui nia ngas, le halin oen in nuli ka babanan nol dame. Ta oen daid bangsa balu son deng Ama Lamtua Allah.

¹⁷ Nahlool tuun, auk toe muid dais ni pait lo son. Ta auk apang ngi muik paap blapin son, undeng auk in lii-lau Yesus Kristus sa.

¹⁸ Kaka-pali me! Auk nodan le kit Lamtuan Yesus Kristus, tulu Un dalen banan na bel mi totoang.

Ela tuun tia!

Boa-blingin deng au,

Paulus

**Buk Niu In Hida Balu nol Dehet deng
Apan-kloma ki in Dadi ka
Genesis and the New Testament in Helong
Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Helong**

copyright © 2011 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Helong

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

a9fa7178-81d2-555c-8d43-970807c734d7